

Ain Kallis: karta on, et kohe-kohe lööb uus ilmalaine meil üle pea

Ain Kallis
klimatoloog

Lisaks põuale kimbutab tänavu suvel ka palavus.

Foto: Andres Putting

“Minu mäletamist järgi pole Eestis soojemaid ilmu nähtud kui praegu,” seletas Tartu ilmajaama juhataja. “Soojalaine on vallutanud kogu Kesk- ja Põhja- Euroopa. /.../ Kui käesoleval nädalal veel vihmast ilma jääme, siis kaovad pooles Eestis viljad.”

Kujutage ette – äsja loetu pärineb sugugi mitte tänavusest meediast, vaid ammusest 1933. aasta heinakuust, lehest Vaba Maa! Tegelikult oli eelmise, 1932. aasta suve algus Tartus palju kuumem, rekordiline oli hoopis mainitud aasta kuivus – vaid 6 mm vihma juunikuus.

Rahvas tahab teada

“Kas säärast põrgupalavust on üldse Eestis varem nähtud?” on tänavu mitmel korral küsitud. Rahvast huvitab seegi, kas lõunamaine ilm jääb veel kauaks püsima. Miks on praegune päike eriti põletav? Miks on ametlikud soojanäidud erinevad “minu maja seinal oleva korraliku eestiaegse kraadiklaasi omadest, kus elavhõbe on juba 37 kraadi juures”? Jne.

Meie meteoroloogid annavad kuumahoiatusi suhteliselt harva. Peamiselt domineerivad ikka tormi-, äikese-, tuleohu- ja põuahoiatused. Oleme küll põhjamaa, kuid siiski jõuavad vahel meieni ka niisked õhumassid soojalt Vahemerelt või kuiv mandriline õhk Lõuna-Venemaalt.

Kui Venemaa kohal (või Lapimaal nagu praegu) jääb ulatuslik kõrgrõhuala kauaks paigale, siis toimib see kui “ilmapolitseinik”, mis ei lase jahedust ja niiskust toovaid tsükloneid läänest siiakanti tulla. Sageli toob just asend kahe rõhkkonna vahel meile lõunast kuumapahvakuid ja meie atmosfäär läheb üha palavamaks. Kui selline olukord kestab päevi, nimetatakse seda kuumalaineks.

Nii nagu muidki ilmanähtusi, hinnatakse ka palavuse astet ikka oma mätta otsast.

See, mis Saadjärve ääres suvitavale eestlasele on kuumalaine, ei ole seda Sahara kõrbes Tšaadi elanikele. Nagu ka Kambja kandi paduvihm pole üldse võrreldav Gambia hoogsadudega.

Eesti senine absoluutne maksimumtemperatuur 35,6 kraadi on mõõdetud suhteliselt hiljuti – 11. augustil 1992. aastal Võrus. Võrdluseks on kõrvale tuua Euroopa rekord, 48 kraadi, mis mõõdetud 10. juulil 1977 Ateenas. Nii et meie rekord ei tundu kuigi väärikas olevat.

Häda on aga selles, et oleme kohastunud keskmistele soojanäitajatele 15 kuni 17 kraadi suvekuudel. Rõõmustame, kui vesi järvedes ja meres soojeneb 21–23 kraadini.

Kui aga õhusoe kerkib mitmel päeval 25–30 pügalani, hakkab see paljudele tervisele ning töötamine kontorites muutub piinaks (kui pole konditsioneer).

Mis on kuumalaine?

Kuumalaineks kutsutakse keskmisest õhutemperatuurist palju kõrgemate näitudega perioodi.

Näiteks Rootsis on selleks aeg, kui vähemalt viiel ööpäeval maksimumtemperatuur ületab 25 °C, Austraalias Adelaide’is aga kolm päeva üle 40 °C. Taanis peab vähemalt pool riigi territooriumist olema kolm päeva 28kraadise palavuse käes.

Meie oleme vast põhjamaade kangemaid: kuumalaine saabub Eestimaale siis, kui vähemalt kaks päeva jutti on õhusoe küündinud 30 kraadini. Eriti ohtlikuks tervisele peetakse aga olukorda, kui ööpäeva maksimumtemperatuur püsib 30° ja kõrgemal viie ja enama ööpäeva vältel 30% territooriumist.

See on järjekordne näide, et asjakohastel asutustel (terviseamet, keskkonnaagentuur) tuleb meie kuumalaine kriteeriumid üle vaadata.

Kõige pikemalt on +30° ja kõrgema õhutemperatuuriga perioodid kestnud Võrus – kuni seitse päeva järjest; viiepäevaseid perioode on esinenud Pärnumaal, Tartumaal, Valgamaal ja Viljandimaal. Aastate 1994–2017 jooksul on ohtlike kuumapäevade arv keskmiselt tõusnud. Kõige rohkem on +30° maksimumtemperatuuriga päevi registreeritud 2010. aastal Võrus – 13, Tartus üheksa päeva (“Eesti ilma riskid”, 2012).

Esimene tänavune juulikuine kuumalaine kestis 15. kuni 18. kuupäevani (kõrgeimaks näiduks mõõdeti Lääne-Nigulas 32,4°). Järgmistel päevadel langes termomeetrinäit Narvas 29,7, Toomal 29,9 kraadile. Ja oligi kuumalaine vaibunud!

See on järjekordne näide, et asjakohastel asutustel (terviseamet, keskkonnaagentuur) tuleb meie kuumalaine kriteeriumid üle vaadata. Pentsik lugu oleks, kui kümme päeva järjest

küüniks kogu maal temperatuurid 29,6 kuni 29,9 kraadini, aga ametlikult pole alust eriti ohtliku olukorra väljakuulutamiseks!

Karta on, et kohe-kohe lööb uus ilmalaine meil üle pea...

* * *

EMHI 2008. aastal välja antud teatmikis "Eesti ilma riskid" on toodud näiteid 1992., 1994., 2003. ja 2006. aasta kuumalainetest, mis külastasid meid juulis või augustis. Näiteks pärineb Tallinna absoluutne soojarekord 34,3 kraadi 1994. aastast.